

Sabima kartleggingsnotat 40-2025

Kartleggingsprosjekt Østre Omasvarre - Balsfjord

Av Nordnorsk Botanisk Forening ved Knut Fredriksen og Cathrine Amundsen

Årets hovedekskursjon i NNBF i juli på Østre Omasvarre i Balsfjord

Emneord: lapprose, kvitstarr, bekkesildre, sibirkoll, stortveblad, brudespore, fjellkurle, fjellkvitkurle, polarblåvinge, svalestjert, høyfjellsveronika.

Østre og Vestre Omasvarre (Strupfjellet) ligger nord og øst for Takvatnet, og begge fjellene er lett synlig for alle som kjører E6 forbi Heia. Begge fjellene, spesielt Østre, har vært undersøkt av fagbotanikere for mange år siden, men de har kanskje gått litt under radaren i nyere tid. Forslag om utbygging av vindkraft på begge toppene har utløst fornyet interesse for hva som finnes av naturfaglige verdier der.

Flere interessante plantefunn fra begge Omasvarre-områdene er kjent fra museumsherbariene, og dessuten er begge fjellene populære turmål med merkede løyper og postkasser med besøksbok på toppene. Det gjør området meget aktuelt som ekskursjonsmål for foreningen. En av oss (KF) har botanisert flere ganger på Omasvarre i løpet av de siste femten årene og kartlagt enkeltarter av spesiell interesse. Han kunne være kjentmann for ekskursjonen.

På forhånd visste vi at det fra slutten av 1800-tallet har vært gjort innsamlinger av sjeldne arter som skjeggstarr, fjellsolblom og brannmyrklegg på Østre Omasvarre. De to siste artene har ikke vært sett der på mange år, men det har også vært registrert godbiter som snømure, lapprose, skjeggstarr og sibirkoll på 2000-tallet. Bergrunnen er kalkrik, og består av kalkmarmor spesielt i øst og en nokså kalkholdig skifer på resten. På bakgrunn av dette fremsto Omasvarre som et spennende ekskursjonsmål for oss.

Det deltok sju personer på turen 23.juli 2025; Liv-Irene Berglund, Torbjørn Alm, Knut Fredriksen, Eivind Riis, Silja Sletten, Unni Bjerke Gamst og Cathrine Amundsen. De fleste kjørte fra Tromsø kl. 8 om morgenen, og møtte de andre kl. 9:45 ved Takvatn Grendehus, og vi startet å gå kl. 10 fra Rundvatnet.

Turen gikk langs skogsveien fra Sagstua opp til Gommovatnet, og gjennom skogen fram til tydelig tursti som starter ved Fjellfroskvatnet og går helt til topps på Østre Omasvarre. Været hadde vært veldig varmt med sol og temperaturer godt over 20 grader i flere dager, men denne dagen lå det tette lave tåkeskyer rundt fjellet, og det var heldigvis svalt å gå motbakkene. Litt utpå dagen lettet skyene, og vi fikk en finværsdag. Botanikere vet også å ta hyppige pauser for å nyte det man ser på turen, men vi forsøkte å holde tempoet oppe, for å nå fram til selve fjellområdet i løpet av dagen.

Første ordentlige stopp var ved Sennavassmyra, for der oppdaget vi stortveblad (*Neottia ovata*) i store mengder. Dette var et nytt funn for denne lokaliteten, selv om

den var funnet i skoggrensa på østsiden av Omasvarre av Knut i fjor. Nå var registreringen i artsobservasjoner.no i gang, og vi noterte oss også andre rikmyrarter som brudespore, bjørnebrodd, gulsildre, flekkmarihånd, ballblom og breiull (Fig. 1).

Etter å ha kommet fram til Gommovatnet var det slutt på veien, og vi fulgte (mer eller mindre?) en gjengrodd sti mellom Gommo og turstien som vi skulle følge opp sørøsthellingen helt opp på fjellet. Vi så store mengder av turt i høystaudebjørkeskogen, men allerede før tregrensen begynte fjellplantene å dukke opp: først setergråurt i stien, og så etter hvert en ganske kalkglad flora med orkideer som fjellkvitkurle, flekkmarihånd, grønnkurle, korallrot og småtveblad. Dessuten andre kalkindikatorer som rynkevier, fjellfrøstjerne, dvergjamne, fjell-lok, fjelltettegress, rødsildre, gulsildre, myrtevier og til slutt var vi oppe i reinroseheia med mengder av kantlyng på de eksponerte områdene (Fig. 2). Videre noterte vi oss både setermjelt og reinmjelt, lappøyentrøst, fjelltjæreblom og masse sibirkoll. Det er spesielt mye av sistnevnte på Østre Omasvarre. Det er en østlig fjellplante med status som *nær truet* i rødlisten, og populasjonen på fjellet er så stor at i fjor samlet Knut rikelig med frø fra mer enn femti individer på oppdrag fra den nasjonale frøbanken herfra, uten at det gikk nevneverdig utover frøspredningen i området (Fig. 3).

Vel oppe på fjellet og etter en liten rast i (kant-)lyngen delte vi oss i to lag for å dekke mest mulig av den sørlige og østlige delen av fjellet (Figur 4). Herfra hadde vi flott utsikt sør og østover, mot Dividalen, starten på Rostadalen og Fjellfrøsvatnet. Og ikke minst mot Hattavarre, som er et landemerke her inne (Fig. 5).

Vi møttes etter hvert på toppen, h. 654. Underveis lette vi etter lapprose, som er kjent fra bakkene opp fra sørsiden av fjellet, men vi fant den ikke i dette området. Fremme på h.654 ble det tid for en skikkelig pause med matpakker og drikke, mens noen av oss lette febrilsk etter snømure, skjeggstarr og lapprose. Knut hadde samlet alle disse rett ved toppen i 2010. Ingen av disse godbitene kunne vi finne igjen, og kjentmannen måtte ty til bilder på telefonen av snømure fra h.654 i fra 2010 for å bevise at han snakket sant.

Ved å besøke Østre Omasvárri i slutten av juli på en relativt varm sommerdag, fikk vi også en uforglemmelig tur når det gjaldt insektfaunaen. I starten av turen så vi både rødflekket og brunflekket perlemorvinge, samt gullrisengmott, olivenprydvikler, gul sankthansmåler og rapssommerfugl. Ikke helt uvanlige arter en solfylt sommerdag i nord. Etter hvert som det ble flere høydemetre ble også variasjonen større, artene sjeldnere og vi observerte også andre typer arter, nemlig sommerfugler, gresshopper og mott, tilhørende fjellelementet.

Av de første som møtte oss på den kalkrike fjellheia var fjellgresshoppa og fjellnebbvikleren. Litt lengre opp i fjellheia, så vi purpurengmotten og fjellringvingen,

noe mer sjeldne arter, men mer vanlige i høyden. Sist, men ikke minst, besøkte et svalestjertpar, en fjellmåler og et polarblåvingepar den høyeste toppen på Østre Omasvárri, nemlig høyde 654. Spesielt svalestjerten var en opplevelse, da størrelsen og fargene imponerte dem som ikke hadde sett den før. Polarblåvingen var liten og grå i forhold, men mye sjeldnere, og en opplevelse å ha truffet på for flere. Ifølge Artskart er dette det første funnet i Balsfjord kommune etter 1980. Den ble da funnet på Reingjerdfjellet, en akkurat like høy topp som Østre Omasvárri, på andre siden av Fjellfrøsvatnet.

Polarblåvinge

Larven til sommerfuglen polarblåvinge (*Plebeijus aquilo*) lever på bladene til rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*), mens setermjelt (*Astragalus alpinus*) er en viktig næringsplante for den voksne sommerfuglen. Polarblåvingen er en av blåvingene, en dagaktiv sommerfugl i gruppen glansvinger. Den finnes i Norge kun i Nordland, Troms og Finnmark, og er mest utbredt i fjellområdene i Troms. Arten ble kun funnet fem steder i 2025, tre av disse i Troms fylke. Alle observasjonene er fra svært kalkrike fjellområder, Fløya i Tromsø, Guolašjávri i Kåfjord, Sandvikhalvøya i Porsanger, Saltfjellet i Nordland og her, på Østre Omasvárri eller Strupfjellet mellom Takvatnet og Fjellfrøsvatnet i Balsfjord.

Svalestjert

Sommerfuglen svalestjert (*Papilio machaon*) hadde et kronår i 2025, med 499 observasjoner i Artsobservasjoner, som er det høyeste noensinne. Observasjonene er spredt over hele landet, med 17 registrerte observasjoner i Troms, 12 i Nordland og 16 i Finnmark. Larvene lever på arter i skjermplantefamilien, slik som sløke (*Angelica sylvestris*) og kvann (*Angelica archangelica*). De fargesprakende larvene er observert fra Vestre Jakobselv i Vadsø til Fjellfrøsvatnet i Balsfjord. Og helt sikkert en rekke flere steder. Det kan se ut som om svalestjerten har hatt fordel av mange varme somre i nord.

Etter matpausen ved varden på h.654 fortsatte vi nordover noen hundre meter. Her var det flere spennende kløfter som skar seg ned i kalkberget. Det ga blant annet et seint utsmeltet rikt snøleie hvor Torbjørns floristikerblikk raskt hengte seg opp i en starr som skilte seg ut. Det viste seg etter kontrollbestemmelser samme kveld å være kvitstarr, (*Carex bicolor*), som ikke var kjent fra Omasvarre tidligere. En ganske eksotisk art for de fleste av oss og oppført som *sterkt truet* i rødlisten. Ett eksemplar ble belagt til museumsherbariet, da dette er en kritisk art hvor det er viktig å kunne etterprøve artsbestemmelsen vi gjorde. Resten av den lille populasjonen fikk stå i fred. Botanisk sett var dette utvilsomt det viktigste nyfunnet på ekskursjonen.

På tur tilbake fant vi endelig flere rabber med flekker av lapprose nord for h.654 og langs returruten langsmed østsiden av fjellet tilbake til turstien. Selvsagt

avblomstret for lengst, men like populær i botanikerflokken etter så mye leting. Derimot fant vi ikke fjellsolblom eller brannmyrklegg som ble dokumentert sist i 1915. Disse artene må nok ettersøkes på nordsiden av fjellet, da sør- og østdelen av fjellet nå virker rimelig bra undersøkt de siste årene.

De aller sprekeste badet kjapt i Gommovatnet på tur ned veien til startpunktet, før vi svette og fornøyde inntok hytta til Knut litt etter kl 18. Her ble det grilling, hyggelig oppsummering av turen, og kontrollbestemmelser av innsamlinger vi hadde gjort. Vi fikk endelig bekreftet at innsamlet starr fra snøleiet nord for 654 virkelig var kvitstarr etter en grundig konsultering av Norsk Flora. Klokka 20 gikk turfølget gradvis i oppløsning og dro hjem eller overnattet på hytter i området.

Konklusjon

Det ble i alt registrert 271 observasjoner i artsobservasjoner.no av 136 forskjellige taxon (arter/underarter). Av disse var 112 karplanter, 12 virvelløse dyr, 8 fugler, 1 lav, 2 sopp og 1 buttsnutefrosk. Den viktigste registreringen av karplanter var nyfunnet av kvitstarr. Flere andre sjeldne arter som er beskrevet herfra tidligere ble ikke funnet, og de var sist samlet på Omasvarre for over hundre år siden. Dette kan skyldes både at fjellet er stort og at alle botaniske besøk de siste årene har angrepet området fra sørsiden.

Av kuriositetene blant de virvelløse var blant annet svalestjert, porfyrengmott og polarblåvinge. Samspillet mellom insekter og blomsterplanter på Omasvarre gjør lokalitetene viktig fra et naturfaglig ståsted.

Regnskap kartleggingsprosjekt Østre Omasvarre 2025

Kostnadene knyttet til prosjektet er i hovedsak kjøregodtkjørelser og noen utlegg til mat på selve ekskursjonen, litt påfyll av kopipapir og skrivesaker til tur, samt kaffe/te og kjeks til julemøtet der vi skal ha et lite innlegg for medlemmene i NNBF og Birdlife som en avslutning av året 2025. Kostnadene ble noe lavere enn budsjettet. Dette skyldtes blant annet at Midt-Troms Naturlag og Entomologisk Forening ikke hadde kapasitet til å følge opp prosjektet i år.

Av egeninnsats på prosjektet har vi til nå beregnet om lag 100 timer. Dette er en dagstur med sju personer (8 t x 7) og bestemmelse og rapportering (5 t x 7), samt artikkelskriving (9 timer). Utover dette vil vi holde et foredrag 2.desember som også krever forberedelser og gjennomføring, og vi vurderer dette vil ta om lag 15 timer for Knut Fredriksen og Cathrine Amundsen.

Tabell 1 Rødlisterarter som ble registrert på Østre Omasvarre i juli 2025, etter Norsk rødliste
or arter 2021. <https://lister.artsdatabanken.no/rodlisterforarter/2021>

Art (vitenskapelig navn)	Norsk navn	Kategori
<i>Erigeron eriocephalus</i>	ullbakkestjerne	NT
<i>Cardamine bellidifolia</i>	høyfjellskarse	NT
<i>Armeria scabra</i>	sibirkoll	NT
<i>Diapensia lapponica</i>	fjellpryd	NT
<i>Cassiope tetragona</i>	kantlyng	VU
<i>Harrimanella hypnoides</i>	moselyng	NT
<i>Rhododendron lapponicum</i>	lapprose	VU
<i>Oxytropis lapponica</i>	reinmjelt	NT
<i>Veronica alpina</i> ssp. <i>pumila</i>	høyfjellsveronika	NT
<i>Salix polaris</i>	polarvier	NT
<i>Ranunculus nivalis</i>	snøsoleie	VU
<i>Dryas octopetala</i>	reinrose	NT
<i>Saxifraga cernua</i>	knoppsildre	NT
<i>Saxifraga oppositifolia</i>	rødsildre	NT
<i>Saxifraga rivularis</i>	bekkesildre	NT
<i>Chamorchis alpina</i>	fjellkurle	NT
<i>Carex bicolor</i>	hvitstarr	EN
<i>Carex myosuroides</i>	rabbetust	NT
<i>Juncus biglumis</i>	tvillingsiv	NT
<i>Luzula arcuata</i>	buefrytle	NT
<i>Poa alpina</i> var. <i>vivipara</i>	knoppfjellrapp	NT
<i>Huperzia arctica</i>	polarlusegras	NT
<i>Pluvialis apricaria</i>	heilo	NT
<i>Poecile montanus</i>	granmeis	VU

Fig. 1. Stortveblad (Neottia ovata). Bildet er tatt på Omasvarre i 2024, og fra en annen lokalitet på fjellet enn der vi fant den i 2025, på Sennavassmyra. Foto: Knut Fredriksen.

Figur 2. Reinrose (Dryas octopetala) fra rett over skoggrensen på Østre Omasvarre. Foto: Knut Fredriksen.

Figur 3 a og b. Sibirkoll (*Armeria scabra*) en fjellplante og østlig slektning av fjærekoll, vokser på store områder av Østre Omasvarre. Foto: Cathrine Amundsen.

Figur 4. Turdeltakerne i rast over skoggrensa. Tåken har lettet! Fra venstre: Torbjørn Alm, Silja Sletten, Cathrine Amundsen, Eivind Riis, Knut Fredriksen, Liv-Irene Berglund. Fotografen, Unni Bjerke Gamst, kom dessverre ikke med på bildet. Det gjorde derimot Fjellfrøsvatnet i bakgrunnen.

Figur 5. Utsikt mot sørøst med noe slitne, men veldig fornøyde deltagere på tur ned fra fjellet. Foto: Cathrine Amundsen.

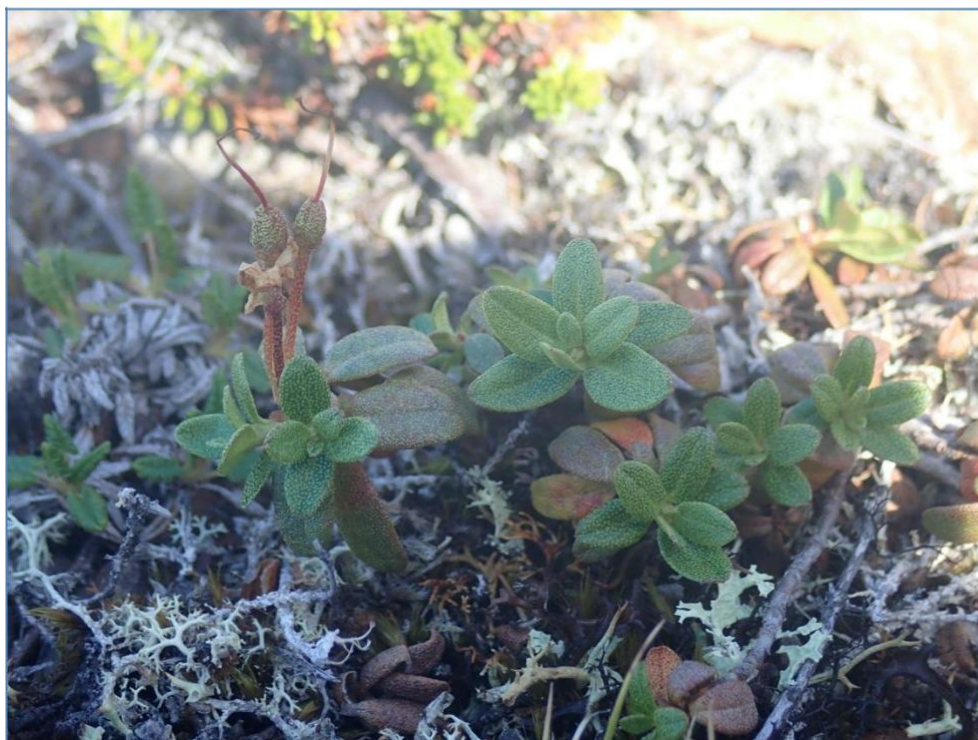
Figur 6. Larven til sommerfuglen polarblåvinge (*Plebeijus aquilo*) lever på bladene til rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*), mens setermjelt (*Astragalus alpinus*) er en viktig næringsplante for den voksne sommerfuglen. Her ser vi polarblåvingen ved rødsildre (NT). Foto: Cathrine Amundsen.

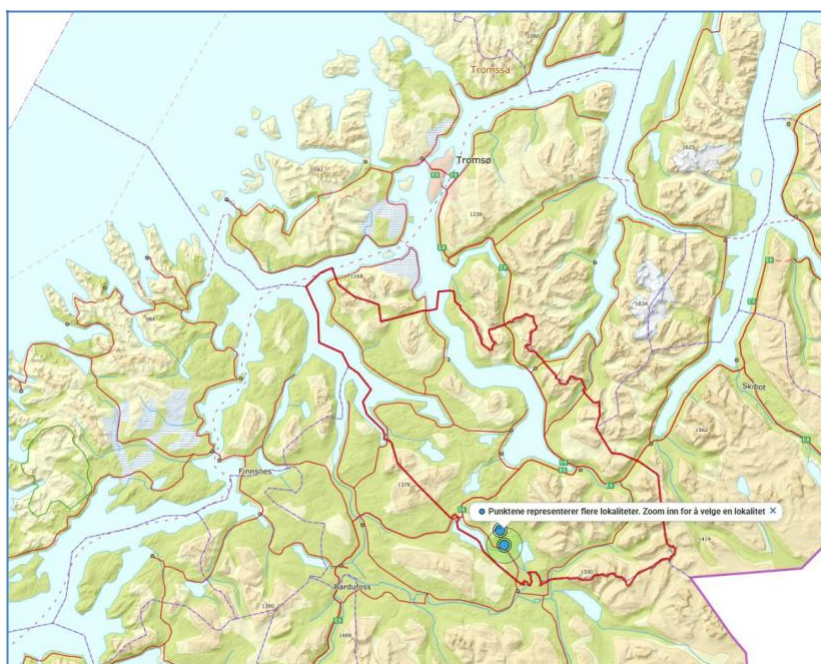
Figur 7. Sommerfuglen svalestjert (*Papilio machaon*) hadde et kronår i 2025, med 499 observasjoner på landsbasis og rundt 50 i Nord-Norge. Foto: Cathrine Amundsen.

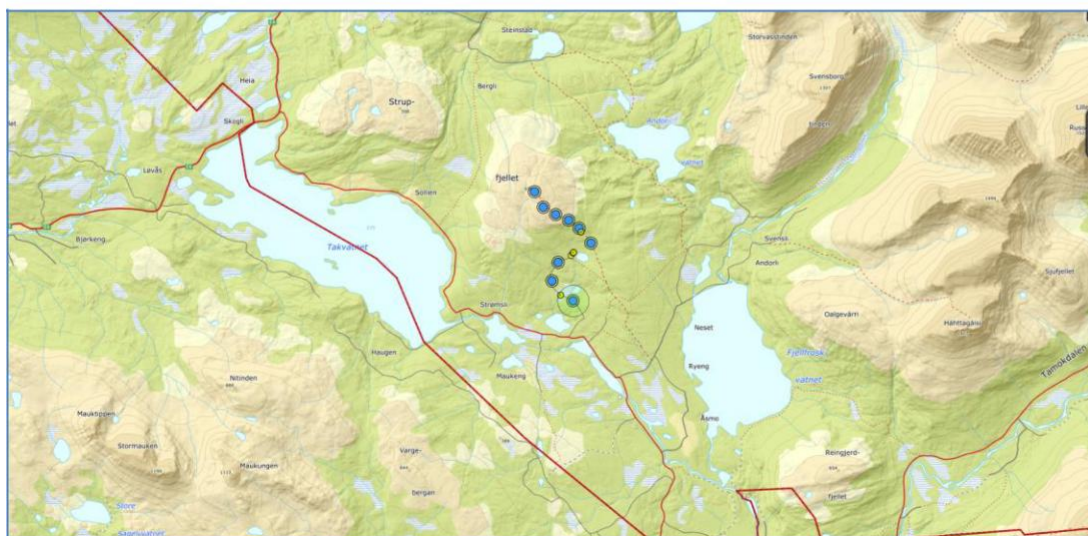
Figur 8. Sommerfuglen porfyrengmott (*Pyrausta purpuralis*) med god kamuflasje på bakken. Foto: Cathrine Amundsen.

Figur 9. Lapprosa (*Rhododendron lapponicum*) dukket etter hvert opp etter vi hadde passert høyeste punkt på turen og var på retur tilbake. Foto: Cathrine Amundsen.

Figur 10: Oversiktskart som viser Østre Omasvårre i Troms fylke. Kilde: Artsobservasjoner.no

Figur 11: Kart som viser registrerte observasjoner i Artsobservasjoner.no fra turen 23.juli 2025 på Østre Omasvárre i Balsfjord kommune. Kilde: Artsobservasjoner.no

Litteratur:

- Fredriksen, K. og Amundsen, C. (upubl.) Nordnorsk botanisk forenings hovedekskursjon til Østre Omasvarre, 23. juli 2025. *Polarflokken* 48 (1): xx (upubl)
- Granheim, J.O. 2024. Kartlegging av naturverdier på Omasvárri, Balsfjord i Troms. *Sabima kartleggingsnotat* 46-2024